

5701 (17) 12 1272

2007

באחד (1)

The Name of the Parsha

Ki Savo means "when you enter," as in the verse, "When you enter the land which God... is giving you." At which point, according to Torah, does "entering" occur? Do we say that as soon as a person puts his hand in a room, he has "entered" it? Or does he have to put most of his body inside? Or can he only be said to have "entered" when his whole body is in the room?

Similarly, at which point has a nation considered to have entered a land? When the first few people arrive? Or do they all have to arrive and settle before we can say they have truly entered?

The Talmud answers, "Partial entry is not considered entry." (Chulin 13b) Likewise, Rashi explains at the beginning of our Parsha that "when you enter the land refers to the time when they conquered the land and divided it."

This teaches us a powerful lesson in daily life: that we should enter ourselves totally and wholeheartedly into everything that we do for God.

When a person becomes fully immersed in what he is doing, there is not merely a quantitative improvement in his actions (how much he is involved), but a qualitative change, which radically affects the manner in which he is involved.

In order to reach a state of total immersion ("entering"), a person must temporarily relinquish any other cares or concerns, and dedicate himself unrestrainedly to the matter at hand with utter devotion and concentration. He must surrender himself and not allow any personal bias to interfere with the purity of this act.

In other words, even though a person has many "layers" through which he interfaces with the world and copes with day-to-day life, it is possible for him to "peel away" these layers and forge a direct soul-connection with what he is doing. If he succeeds in doing so, then he and the activity will become one, indistinguishable entity.

By way of illustration, when the soul enters the body to bring it to life, there is a total "entering," such that soul and body become one. Now, the body is alive too. It is not merely enlivened by the soul; it has actually become alive itself, because the soul has entered the body totally, such that the soul and body are truly one.

And that is the lesson from Parshas Ki Savo: We should enter into every mitzvah that we perform, and every act with which we serve God. Then our observance of Judaism will become alive—literally.

(Based on Likutei Sichos vol. 19, pp. 245-7; Sichas Shabbos Parshas Ki Savo 5733)

וְלָקַח הַכֶּהֵן הַטָּהוֹר מִיָּדָךְ, מִכֶּאֱמַר אִמְרוּ בְּגֵרְאֵי בְּכֵמָה מְקוֹמוֹת, שֶׁהָאִמּוֹר בְּפִרְשַׁת רֵאשִׁי: "וְתִרְוַמַת יָדְךָ", אֱלוֹ הַבְּכוֹרִים.

הַיָּדִים שֶׁל הָאָדָם מְשׁוֹנוֹת הֵן מִכֵּל שְׂאֵר הָאֲבָרִים, שְׂכוּלָן מְקוֹמָן קְבוּעַ וְעוֹמֵד, וְאֵילּוּ הַיָּדִים אָדָם יִכּוֹל לְהַשְׁפִּיל אֹתָן אֶף לְמַטָּה מִהַרְגֵל וְיִכּוֹל לְרוֹמֵם אוֹתָן אֶף לְמַעְלָה מִהָרֵאשׁ. וְאֵף בְּמִבּוֹן הַמוֹסְרֵי כִּי אָדָם יִכּוֹל בִּידָיו לַעֲשׂוֹת כָּל הַפְּסֻלּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם, וְהַיָּדִים יָדֵי עֲשׂוֹה. רְצִיחָה וְגַבְהָה וְגוֹלָה וְכוּיּוֹצֵא וְכוּדוּמָה — הַכֵּל יִכּוֹל אָדָם לַעֲשׂוֹת בִּידָיו. "וְיָדֶיכֶם דָּמִים מִלֵּאֵי", הַיָּדִים עֲסֻקִּיּוֹת הֵן, וְנוֹגְעוֹת אֶף בְּמִקּוֹמוֹת שֶׁל טוֹמְאָה. וּבַתְּפִילָת נִעִילָה אֲנוּ מִסְכָּמִים אֶת תְּשׁוּבַת הַיּוֹם בְּמִשְׁפֵּט "לִמְעַן נִתְּחַל מַעֲשֵׂיךְ יְדֵינוּ". אֲכַל יִכּוֹל אָדָם אֶף לְהַגְבִּיחַ אֶת יָדָיו לְמַעְלָה רֵאשׁ, בְּכַתּוּב: "שְׂאֵי יָדְכֶם קִדְשׁ". יָדָיו שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הֵיוּ קְדוּשׁוֹת: "וַיִּשָּׂא אֶהָרָן אֶת יָדָיו... וַיְבָרְכֶם". וְעַל נְבִיאֵי הָאֱמֶת וְהַצֶּדֶק אֲנוּ אוֹמְרִים: "וְעַל יָדֵי עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר", כְּלוֹמֵר: הַיָּדִים שֶׁלָּהֶם הֵיוּ כָּל כֶּךָ טְהוֹרוֹת, עַד אֲשֶׁר כִּאֵילוֹ עַל יָדֵיהֶם מִמֶּשׁ "כְּתוּב לֵאמֹר". אָדָם עוֹשֶׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים בִּידָיו, בֵּין אָדָם לְמִקּוֹם וּבֵין אָדָם לְחֵבְרוֹ, הָרֵי הוּא מְרוֹמֵם אוֹתָן וּמְגַבִּיחַ אוֹתָן וּמְקַדֵּשׁ אוֹתָן. וְהוּא סוּד "נְטִילַת יָדִים". "נְטִילָה" זֶה, כְּתוּב בְּסִפְרֵים, מוֹבְנָה הַגְּבָהָה, מִלִּשׁוֹן "וַיִּנְטֵלְם וַיִּנְשָׂאֵם". אָדָם רוֹחֵץ אֶת יָדָיו מוֹפְשֵׁט צִרִיךְ הַדְּבַר לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּמִבּוֹן מוֹחָשִׁי בְּמִצְוָה מַעֲשִׂית, וְלִכֵּן הַמִּצְוָה הַמּוֹחָשִׁית הִיא "נְטִילַת יָדִים" מִמֶּשׁ, בְּמִבּוֹן הַמַּעֲשִׂי.

2) עֲשֵׂה מִצְוֹתֶיךָ

מַעֲשֵׂי יָדָיו שֶׁל אָדָם מִסְתַּמְלִים בְּרִכּוּשׁוֹ הַנִּקְנָה בִּיגִיעַ כְּפִיו, וּלְפָנִים הִיא עֵיקַר הַרְכוּשׁ בְּתַנּוּבַת הָאֲרָמָה. וְלִכֵּן רֵאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה צִרִיךְ לְהַקְדִּישׁ לְבַכּוֹרִים. וְהָרֵאשִׁית מִשְׁפִּיעָה עַל הַשִּׁירִיִּים. כְּשֶׁהָרֵאשִׁית קוֹדֵשׁ, הַכֵּל מִתְקַדֵּשׁ. "קִדְשִׁילִי כֹל־בְּכוֹרִים", וּפִירְשׁוּ: כָּל רֵאשִׁית צִרִיךְ לְקַדֵּשׁ. וְלִכֵּן "וְתִרְוַמַת יָדְךָ, אֱלוֹ הַבְּכוֹרִים". כְּשֶׁאָדָם מְקַדֵּשׁ אֶת רֵאשִׁית יָגִיעָתוֹ, רֵאשִׁית מַעֲשֵׂי יָדָיו, הָרֵי הוּא מְרוֹמֵם אֶת יָדָיו, בְּבַחֲנֵת "שְׂאֵי יָדְכֶם קִדְשׁ".

הַיָּדִים - כָּלִי מוֹפְלָא, לְטוֹב וּלְמוֹטָב

1) לְכַשְׁנַחְכוֹנָן בְּדַבְרֵים נִמְצָא שְׂטֵמוֹן כְּהֵם עוֹד עוֹמֵק. כְּפִי שְׂבָאֲרֵנוּ הָאָדָם מְחוֹלֵק לְשְׁלוֹשָׁה חֲלָקִים: רַגְלִים, גּוֹף וְרֵאשׁ. אֱלוֹ שְׁלוֹשָׁה גְבוּלוֹת. אֵין שׁוֹם אִפְשָׁרוֹת מְצִיאֻוֹתִית לִיטוֹל אֶת הַלֵּב וּלְקַבּוֹעַ אוֹתוֹ לְמַעְלָה. אָדָם יִכּוֹל לְשִׂאֹף לְהַגִּיעַ לְמַעְלָה, אֲבָל הַלֵּב עוֹמֵד בְּמִקּוֹמוֹ. הַרְגְלִיִּים עוֹמְדוֹת בְּמִקּוֹמָן. הָרֵאשׁ עוֹמֵד בְּמִקּוֹמוֹ. הָאֵיבָרִים הַיְחִידִים שֶׁעוֹזְבִים אֶת מְקוֹמָם, עוֹלִים לְמַעְלָה וְיוֹרְדִים לְמַטָּה - הֵם הַיָּדִים. מְלַבֵּד הַיָּדִים אֵין עוֹד אֵיבָר כּוֹה. הָאוֹתוֹנִיִּים לְעוֹלָם לֹא יִרְדוּ לְמַטָּה.

3) נֶפֶשׁ שֶׁנִּשְׂמָה הַיָּמִינִי

11

האיבר היחיד שנמצא בשטח הלב - שהוא העונה"ז, ההרגשים והמידות של האדם, ויכול להתרומם לשטח הראש - הוא היד.

(4)
pe

כדי להבין את המשמעות של תנועה זו, עלינו להתבונן קודם במהות ההבדל שבין שטח הלב לשטח הראש. הראש יכול להכיל ולתפוס נקודות שיש בהן אין סופיות. ברגע אחד הוא יכול להגיע לכסא הכבוד. לעומת זאת הלב מוגבל מאוד. כאשר יש לאדם רגש של שמחה, כגון כשעה שבתו התארסה ומברכים אותו 'מזל-טוב', או כשהוא פוגש חבר שהוא מאוד אוהב - הלב נרגש ותוסס. אם הוא יתרגש יתרו על המידה - הלב עלול להגיע לכלל סכנה, פשוטו כמשמעו. היו אנשים שהתכשרו בשורות טובות ור"ל לא עמדו בזה נכמו אותה אמא שסיפרו לה בבת-אחת על בנה החייל שחזר לאחר שנים ארוכות מהשבי והנה הוא נכנס הביתה... היא קיבלה התקף הלב ונפטרה במקום, כי ישנה הגבלה לרגשות שלבו של בן אנוש מסוגל להכיל בתוכו!

6

11

אף הראש מסוגל לתפוס אין סוף דברים. אין לו כל גבול, בו לא שייכת כלל התרגשות. הראש תופס את כסא הכבוד! הראש תופס שישנם עולמות של עשיה, יצירה, בריאה, אצילות. בעוד שהלב תופס בקושי את המזל-טוב...

16

האיבר היחיד שיכול לעבור משטח הלב לשטח הראש הוא היד. ע"י הרמת ידיים יכול אדם לרומם את השפלות שלו מעלה מעלה; הרמת הלב בתפילה - "נשא לבבנו אל א-ל כפים אל א-ל בשמים" - מתבטאת ע"י הרמת הידיים. דוגמא נוספת - מצות צדקה. נתינת צדקה נעשית ע"י הידיים.

21

ישנו רמז שהמטבע הוא ה-ה', חמש האצבעות של הנותן - ה', הזרוע היא ה-ו', וחמש אצבעותיו של העני - ה', שהם ביחד שם הוי"ה שלם. זוהי סוגיא של ידיים! "אף ידי יסדה ארץ" - עיקר הפעולה של צלם האלקים של האדם נעשתה דרך הידיים, כביכול. ואנו מברכים את השי"ת: "אקבו" על נטילת ידים" - ברכה מיוחדת על כך שאנו יודעים להרים את הידיים ולהחזיקן תמיד בשטח של הקדושה.

26

ומאידך גיסא - ע"י הידיים עלול אדם לקחת את לבו ולהורידו לשאול תחתיות, לעומק של גהינם. לעשות כאלה הטאים, רחמנא ליצלן, שלא ינקה עליהם. העבירות החמורות ביותר נעשות גם הן ע"י הידיים.

31

כמו כן חז"ל אומרים (סנהדרין נח ע"ב): "כל הסוטר לועז של ישראל כאילו סוטר לועז של שכינה". אם אתה סוטר לחברך, אתה כביכול סוטר לשכינה. עלינו לדעת שעם הידיים ניתן להגיע לא רק אל מעל הראש, אלא אפילו עד למעלה מכסא הכבוד! לכן גם צריכים להיזהר מאוד. חז"ל לימדונו כי אדם לעולם לא יודע למי הוא נותן סטירת לחי!

3

36

ברכה על מתנת ה"נטילת ידים"

בבוקר, דבר ראשון אנו אומרים כך: "רבש"ע, על הידיים, שהם ה'בצלם אלקים עשה את האדם', הנקודה המרכזית של האדם; משם הוא מקבל את הכל, אנו מברכים: 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו' - נתת לנו אפשרות להתקדש במצות 'על נטילת ידים' שעניינה הרמת הידיים."

41

הקב"ה נתן לנו את האפשרות להבין שמקומם של הידיים אינו למטה אלא דוקא למעלה; מעשה-ידי וכל מה שאני מקבל מהקב"ה וכל השפע לא נועז עבור התאוות, כמו אצל גויי הארצות. הגוי אוכל, שותה וחי רק

(2)

כדי למלא את תאוותיו, אבל אצלנו - הכל נועד עבור "נטילת ידים".
 הקב"ה נתן לנו את האפשרות להרים את הידיים. כלומר, החיים שלנו הם
 מושג נעלה וגבוה. יש לנו את האפשרות לרחוץ את הידיים ולהפריד מהם
 את כל הטומאות, הלכלוך והזוהמה, וכל המזיקים.

5
 pa

זוהי הברכה הראשונה שאנו מברכים בבוקר: שבעצם, אנחנו וכל אשר
 לנו שייכים אליו יח', שייכים לקדושה - "על נטילת ידים".

וידך מצרימה. כלומר אובד היה כשירד למצרים כי לא ירשתי
 ממנו כלום, וגם היה שם גר ובמתי מעט, ואחר כך חזר שם לגוי גדול⁸⁸. וכן היו הבנים *
 כלל ישראל: אתה ה' הוצאתנו מעבודת קשה, וגאלתנו באותות ובמופתים ונתת לנו
 ארץ זבת חלב ודבש, והכוונת במליצת הפרשה הנאת שיתחייב האדם לתת אל לבו בזמן
 מעלתו ושלותו זמן הירידה והשפלות שהיה לו, וכן אמר קהלת: ביום טובה היה בטוב
 וביום רעה ראה⁸⁹, באורו: ביום טובה ראה ביום רעה, וזה כדי שיתבוננו ביתרנו שיש לו
 ואז יודה על זה לשם יתעלה הטוב המטיב לו.

6
 ס' קח"

(טו) היום הזה ה' אלהיך מצוך לעשות. בשנת הארבעים היה עומד והוא אומר, היום
 הזה, והלא יש ארבעים שנה שקבלו את התורה, אבל פירשו רז"ל⁹⁰: יהיו חביבין עליך
 כאלו היום הזה קבלתם מסיני. ובפרשת שמע בפסוק: אשר אנכי מצוך היום⁹¹, דרשו⁹²:
 יהיו בעיניך חדשים כאלו היום קבלתם מסיני. בין בלשון חביבין בין בלשון חדשים
 הוצרכו לדרוש כן לפי שהדורות חולפים ולב האדם הולך אחר עיניו בדבר הגראה, כי
 בעמדו בין עיניו יזכרנו ובהסתרו מעיניו ישכחנו, והאותות והמופתים אינן עומדין לעולם,
 לכך יזהירו שתהיה האמונה קבועה בלב עומדת לעד. בזמן ההסתר כמו שהיתה בזמן
 התגלות, ויהיו דברי התורה חביבין אצלנו שלא נעבור עליהם, ויהיו גם כן חדשים בעיני
 זכרון האותות והמופתים שלא נשכחם מלבנו בהתעלמם מעינינו, אך גמיה אצלנו מעמד
 הך מינו בגפלאותינו בתרושו תמיד. ויתכן לומר כי פסוק זה התחיל, היום הזה וסיים
 ובכל נפשך להורות כי יתחייב האדם שימסור נפשו על המצות בכל הזמנים כלן כיום
 של מתן תורה, כי כשם שהיה מוסר נפשו על השם באותו יום עצמו של מתן תורה
 בראותו האותות והמופתים והאש האוכלת בראש ההר⁹³, כן ראוי לו למסור נפשו עליו
 בכל הזמנים כלן. וזהו שאמר: היום הזה וסיים, בנפשך לבאר שתמסור נפשך עליו
 בכל הזמנים כלן כהיום הזה.

7
 ס' קח"

ואמרת לפני ה' אלהיך (כו, יג"טו). וברש"י: התודה שנתת מעשרותיך. השקיפה
 ממעון קדשך. וברש"י: עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות.
 חז"ל קראו זו המצוה, להגיד כל הסדר של בערתי הקודש מן הבית וכו', מצות
 וידוי מעשר. והנה וידוי בכל מקום הוא על חטאים, על מעשים אשר לא יעשום,
 אבל להגיד על מצות כי עשאם "ככל מצותך אשר ציונית", לכאורה מה שייך בזה
 ענין של וידוי? והשבתי כי אפשר וזה כגדר שמצינו בדוד המע"ה כי אמר
 (תהלים פו, ב) "שמרה נפשי כי חסיד אני", ולכאורה הרי זה מיחוי כיוהרא
 לאמור על עצמו "כי חסיד אני". וכן בפרק קיט, (פסוק קכא) אמר: "עשיתי
 משפט וצדק כל תניחני לעושקי", ורבים כאלה בתהלים, אשר אמנם זה מן
 התמיהה שדוד ישבח את עצמו. אבל ודאי לו לא אמר שמרה נפשי, לו לא בא
 בתפלה, לא היה אומר על עצמו שום שבח, אלא סמך לתפלתו "שמרה נפשי"
 "כי חסיד אני", לתפלתו "כל תניחני לעושקי" - את מעשיו אשר בעבורם
 יקובל תפלתו, וכן כאן, הלא בא בתפלה "השקיפה ממעון קדשך מן השמים"
 וגר, ותפלתו סמוכה למעשה המצוות שעשה, כלשון רש"י: "עשינו מה שגזרת
 עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות". הנה כי אמירתו "חסיד אני" זה המשך
 מתפלתו "שמרה נפשי", וכן אמירתו "עשיתי ככל אשר ציונית" זה שייך לתפלתו "כל
 תניחני לעושקי", וכן אמירתו "עשיתי ככל אשר ציונית" זה אחת עם תפלתו
 "השקיפה ממעון קדשך", וכדברי רש"י, וכתפלה כן אמירת מעשה מצוותיך,
 אמירת השבחים המזכים את תפלתו, המזכים בקשתו, הנה בפה הם נאמרים,
 והוא ענין וידוי, היינו וידוי בפה, וזה אמנם גם כן ענין וידוי בחטאים, אשר
 צריכים לומר דוקא בפה, והלא העיקר הלא רחמנא ליבא כפי, ובלב הלא הוא

8
 אצ
 טכ

6

11

16

21

3

MUSIC (10) תורה

100 (9)

בערתי הקדש מן הבית. חז"ל קראו לאמירה זו "וידוי". וקשה להבין שם זה שבכ"מ קוראים וידוי להזכרת

מתחרט, וה' היודע מחשבות לבו ודאי יסלח לו, ומה ענין האמירה בזה, אלא דגם בהזכרת חטאיו, באמירתו "אבל אנחנו ואבותינו חטאנו", הנה זה חלק והגשה לתפלתו, אשר הוא מתפלל ומבקש "סלח לנו מחל לנו כפר לנו", ועל כן הוא מקדים לתפלתו הזכרת חטאיו, וכתפלתו כן הגשתו לה, הזכרת חטאיו, כפה הוא נאמר, הוא ענין וידוי, סוד הגדול של אמירה כפה, לא אדע אל נכון תרגום המלה של וידוי, מורגלים לפרש מלשון מודה, מלשון ידיעה, אבל עיקר הפירוש הוא וידוי כפה, לא די בהודאה, לא די בהיות מודה, לא די בידיעת ההודאת הלב, אין וידוי אלא כפה, צריך להגיד דוקא "חטאתי" כפה, וכן הוא הדין בהזכרת המצוה, כי צריך להזכיר המצוה דוקא כפה, והוא סוד היודוי, סוד הפה.

הצנונות לפני ה' ובקשת המחילה, אבל במצות לא שמענו, לא ההתפארות בקיומן ולא את השם "וידוי" ע"ה. וראיתי בשם האדמו"ר מברנין זצ"ל על נוסח תפילת ר"ה "כי זוכר כל הנשכחות אתה", שאין הפירוש, שהדברים שהאדם זוכר, הקב"ה זוכר אותם עאכ"כ, אלא בדוקא, שדרכו ית' לזכור "הנשכחות" מה שהאדם עשה ושכח, היינו אם עשה עבירה ושכח אותה, או הקב"ה זוכרה להפרע ממנו וכן במצוה, אם האדם עשה מצוה ושוכחה ואומר לעצמו, וכי מה עשיתי, והלא זו היא חובתי, או הקב"ה זוכרה לטובה, והוא זוכר כל הנשכחות, אבל מה שהאדם זוכר הקב"ה כביכול, "שוכח": אם האדם עשה מצוה זוכרה להתפאר בה תמיד, הקב"ה כאילו שוכחה: ואם עשה עבירה, וזוכרה תמיד, כעין "וחטאתי נגדי תמיד", ה"ה כאילו שוכחה ודפחה. ולפיז קשה למה באה האמירה הזאת: "בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ולאלמנה ככל מצותך אשר צויתני... שמעתי בקול ה'א עשיתי ככל אשר צויתני"? ואולי אל שכדאי לעשות כן, כדי שישמעו אחרים ויעשו כמותו, וכמו שמצינו שאסור לנסות את ה' אבל במעשר נא: "ובחגוני נא בזאת". נכמ"כ צריך לפרסם את מעשה הצדקה, כדי שילמדו אחרים ממנו.

(11) כחלקן

(ג) וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת. אמר ר"א בשם הגאון, שכתבו עליהם מנין המצות כמו הכתובות בהלכות גדולות כעין אזהרות, וטעם באר היטב *⁹⁹. הכתיבה *¹⁰⁰. ורבותינו אמרו *¹⁰¹. בשבעים לשון. ומצינו בספר תאגין *¹⁰² שהיתה כל התורה כתובה בהן מבראשית עד לעיני כל ישראל בתאגיה וזיוניה, ומשם נעתקו התאגין * בכל התורה. ויתכן שהיו האבנים גדולות מאד או שהיה ממעשה הנסים *¹⁰³.

(12) ס' אקראני

"ברוך אתה ב"ה וברוך אתה ב"ה ב"ה" (כת, ו)

"ברוך אתה בצאתך, שיהיו צאצאי מעיך כמותך". (ב"מ קז, א)

ביאר החיד"א, בספרו "מראית העין": מי שמניח בן כמותו, לא נאמרה בו מיתה, שהאדם בעולם הזה נקרא הולך, משום שהוא זוכה בכל עת במצוות ובלמוד תורה, אך במטירתו נקרא עומד, משום שכבר אינו יכול להוסיף עוד מצוות. אמנם אדם שטרח עם בנו ללמדו תורה ומצוות, גם אחרי מותו נקרא הולך, כי יש לו חלק בכל התורה והמצוות שעושה בנו. וזה שאמר הנביא זכריה ליהושע הכהן הגדול, אחר שקיבל על עצמו להחזיר את בניו בתשובה (זכריה ג, ז), "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", כלומר, אף אחר פטירתך תיקרא "הולך" בין המלאכים הנקראים "עומדים", כיוון שתזכה במצוות בניך.

מסופר, כי בזמן הכינוס הגדול בווינא, התאספו יהודים רבים בבית בו שהה ה"חפץ חיים", לבקש את ברכתו. אמר להם ה"חפץ חיים", "מה יועילו לכם ברכותי, והלוא אני אדם פשוט". בכל זאת המשיכו להפציר בו, עד שנענה להם וברכם.

בין הבאים היה אדם שבא עם בנו לקבל ברכה, והיה זה בשבוע שקראו פרשת "כי תבוא". פתח ה"חפץ חיים" ואמר לאב, "איני יודע מדוע באת אלי לבקש ממני ברכה, אם תשלח את בנך לישיבה, אינך זקוק לברכתך, שהלא כבר ברכוך ששים רבוא עם שבט לוי שעמדו בהר גריזים, והשכינה עם ארון הקודש הסכימו על ידם כאשר אמרו, "ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת". ואילו אם תשלח את בנך למקום שאינו על טהרת הקודש, לא יועילו לך כל הברכות שבעולם!"

(4)

כיצד זוכים לבנים טובים

15

סיפר רבי משה רוזנפלד: פעם אחת, בערב יום הכיפורים, נכנס להתברך מפי הגאון בעל "ערוגת הבשם" רבי משה גרינוואלד זצ"ל, וכדרכו מסר לידו דמי "פדיון נפש". שאלו ה"ערוגת הבשם", במה אברכך?

השיב ר' משה: יברכני רבינו שאזכה לבנים טובים!

הסבור הנך, השיבו הגאון, שבכך שנתת לי עשרים כתרים כבר תזכה לבנים טובים? (כתר - שם מטבע, סכום הגון בימים ההם) דע שבכדי לזכות בכך, צריכים להתגלגל על הארץ, לכבוש פנים בקרקע, ולהוריד כנחל דמעה בתפילה ותחנונים לפני הקדוש ברוך הוא - ואז אולי זוכים...

מעין זה אירע אצל האדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצ"ל, שפנה אליו חסיד פלוני, וביקש שיברכהו הרבי שיצליח בחינוך בניו.

והשובת הרבי היתה: "דע לך, שכדי להצליח בחינוך בניך ובנותיך, עליך לקום באשמורת הבוקר, ולהזיל דמעות בתפילה ובאמירת תהלים..."

בהזדמנות אחרת אמר, בדורות הקודמים, כאשר אירע חלילה לאבותינו שראו שאין הבנים מצליחים כל כך בלימודיהם, היו מורידים דמעות כנחל בשעת ברכת "אהבת עולם".

הוא היה אומר: שגור בפי העולם, שבנים טובים אין ביד האדם לבחור לעצמו, ואין לו אלא לקבל את מה שזימנו לו מן השמים. לא כן חתנים טובים, כאן הבחירה נתונה בידו.

ואני אומר להיפך - חתנים אי אפשר לבחור, כי כך הכריזו ארבעים יום קודם יצירת הוולד (סוטה ב, א) "בת פלוני לפלוני". אבל בנים טובים אפשר להעמיד על ידי שיתנהג האב כהוגן, וגם יזיל דמעות בעת שפכו שיחו לפני קונו...

בשנות חייו האחרונות, חי הרידב"ז בעיר הקודש צפת, הוא היה נחשב לאחד מגדולי ישראל בדורו.

באחד מימי הזיכרון של אביו, הקדים הרידב"ז את בואו לבית הכנסת לתפילת מנחה, ניגש אל עמוד התפלה של החזן, הניח עליו את מרפקו ושקע במחשבות. כך עמד רגעים אחדים, שקוע בהרהורים, ראשו מוטה כלפי מטה, ומעיניו החלו זולגות דמעות.

קהל המתפללים שהחל למלאות את בית הכנסת, ידעו שהיום הוא יום הזכרון של אביו ר' זאב ז"ל, ועמדו בריחוק מקום מתוך כבוד. הם שיערו שהרב שקוע בזיכרונות מהעבר, כשראו שאינו נרגע מבכיו, ניגש אליו אחד המתפללים ושאל, "כבוד הרב, מדוע הנו עצוב כל כך? הרי אביו של הרב היה בן שמונים שנה כשנפטר לבית עולמו, והוא נפטר כבר לפני חמישים שנה?"

ענה הרידב"ז, "נזכרתי בזמן שהייתי ילד צעיר, אבי עשה מאמץ גדול להשיג עבורי את המלמד הטוב ביותר בעיר, שמו היה רבי חיים סנדר זצ"ל, והוא דרש תשלוש של רובל לחודש, סכום גדול מאוד באותם הימים. אבי, שהיה מתפרנס מבניית תנורים, היה עני ואביון, והיה זה עבורו מאמץ גדול לאסוף את הכסף בכל חודש.

5

והנה חורף אחד, נוצר מחסור במלט וסיד, מצב העסקים היה בכי רע, אבא לא היה יכול לשלם את שכר הלימוד לר' חיים סנדר. עברו שלושה חדשים, והמלמד עדיין לא קיבל את משכורתו. יום אחד חזרתי הביתה עם מכתב מהמלמד, שבו הודיע, שאם לא יקבל את הכסף עד למחרת בבוקר, הוא לא יוכל להמשיך ללמד אותי.

כשהורי קראו את המכתב, חרב עליהם עולמם, עבורם, לימוד התורה שלי היה עיקר החיים. כאשר הלך אבי באותו ערב לבית הכנסת, שמע איש עשיר מתלונן שהקבלנים הבונים בית לבנו וכלתו לעתיד, לא יכלו להשיג תנור מאחר שקיים מחסור במלט ובסיד, אותו עשיר הציע שישה רובל, לכל מי שיוכל להשיג עבורו תנור.

ברוסיה הקרה, התנור היה מצרך חיוני ביותר, השתמשו בו לחימום הבית, לבישול המזון ולאפיה. כאשר אבי חזר הביתה מבית הכנסת, העלה רעיון באזני אמי, שניהם הסכימו שאבי יפרק את התנור שלנו, ממנו יבנה תנור חדש עבור אותו עשיר, כך ישיגו את הכסף לשכר הלימוד. ואכן, מיהר אבי ופירק את התנור שבביתנו, הלך ובנה אותו מחדש בביתו של העשיר, וקיבל שישה רובל. מסרם בידי כדי שאשלם לר' חיים סנדר. "אמור למלמד", אמר לי אבא בשמחה, "שלושה רובלים הם עבור תשלום החוב שמגיע לו, ושלושת הרובלים הנוספים עבור שלושת החדשים הבאים, שכר לימוד עבור יענקל דוד שלי". אותו חורף היה קר בביתנו מאוד, קפאנו ורעדנו מקור, וכל זה, כדי שיהיה לי את המלמד הטוב ביותר, ושאגדל בתורה."

הריב"ז הפסיק לרגע, נשם עמוקות והמשיך, "היום אחר הצהריים היה קר מאוד בחוץ, חשבתי לבקש מכמה אנשים שדרים בסביבתי לבוא להתפלל בביתי, אולם החלטתי שלכבוד אבי, עלי לעשות מאמץ מיוחד וללכת לבית הכנסת במקום להתפלל בבית, נזכרתי במסירות נפשו של אבי, בחורף הקר ההוא, שהקריב הכל עבורי כדי שאלמד תורה. זו הסיבה שבכיתי, נזכרתי באהבה ללא גבול ובמסירות הנפש שרק הורים מסוגלים לה, כדי שבנם ילמד את תורתנו הקדושה."

כתב המשנה ברורה (סי' מ"ז סק"י) וזה לשונו "ותמיד תהיה תפלת האב והאם שגורה בפייהם, להתפלל על בניהם שיהיו לומדי תורה, וצדיקים, ובעלי מדות טובות. ויכוין מאוד בברכת אהבה רבה ובברכת התורה, בשעה שאומרים ונהיה אנתנו וצאצאינו וכן כשאומר בובא לציון למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה"

ליראה את השם... את ה' אלהיך (כ"ח נ"ח)
יתכן, דמה שנהוג אצלנו (וגם בדורות הקודמים) להזכיר את הבורא בשם "השם", בקיצור באות ה' לבד, כמו שכותבים ואומרים, ברוך השם (ה') בעזרת השם (ה'), אם ירצה השם (ה'), השם (ה') יתברך, להשם (לה') הישועה, וכדומה, ולכאורה אין מבואר על מי מוסב "השם" הזה, כי הוא מלה סתמית, ואינה מורה הוראה מוגבלת לומר כי הוא זה, אלהי השמים והארץ — אך הפסוק הזה שלפנינו פותר סתימת לשון זה, באמרו "ליראה את השם", ומפרש — את מי — את ה' אלהיך, הרי דכינה את שם הבורא במלואו (ה' אלהיך) בשם סתמי השם (ה'), ומה למדו לדורות.

14
פ

6

11

16

21

26

31

15

פסוק
ככה

6

16

ובסדר העבודה ליוהכ"פ נאמר בהמשך תפלת הכה"ג אנא השם, אנא בשם, ואעפ"י שהוא הגה את השם באותיותיו, אעפ"כ חז"ל כללו הגה מלא זו בשם, "השם" וזה מטעם שבארבו, כי שם ה' סתמי מורה על שם ההויה במלאוהו ועל כן העתיקו לשונו (במשנה) אנא השם, אנא בשם. וביותר יש יחס קודש לשם "השם" עפ"י הכתוב כמה פעמים בפרשה ראה "לשום את שמו שם" (י"ב ה'), "לשכן שמו שם" (שם, שם י"א) ועוד הרבה פעמים, ובכולם תרגם אונקלוס לאשראה שכינתו, הרי דשם סתמי "השם" משותף עם שם שכינה, ומהו הלשון הרגיל בתפלה עשה למען שמך, והכונה למען שכינתך, כמו שלפעמים בא לשון זה, "למען שכינתך" מפורש, והענין מבואר. ועיין בט"ו לאו"ח ריש סימן תרכ"א, ובמח"כ כל דבריו טרודים. ועפ"י מה שכתבנו כאן כל ענין זה מבואר ונוגה לו.

בסיון, ואלמלא קבלת התורה הי' כל העולם חוזר לתוהו ובוהו כדאיחא בגמ' (שבת פח.), ולכן מתחיל זמן הבאת הביכורים בעצרת, כי היו הביכורים באים ברגש של התחדשות⁷ ובשמחה גדולה, כמבואר סדר ההבאה (צפ"ג דביכורים).

שבאמת ההתחדשות שהי' בצריחה בעת מתן תורה היא בכל שנה ושנה, כידוע מה שפירש בטה"ק קדושת לוי על נוסח הברכה "שעשה נסים וכו' בימים ההם בזמן הזה", כי ההבאות שהיו בימים ההם חוזרים ומאירים בכל שנה ושנה באותו הזמן, דבעצרת של כל שנה מתחדש הצריחה כולה, ולא רק למטה בעוה"ז אלא בכל העולמות, וכמו שבארנו (צפ"ג בא אות ב' - חידוש הלצנה) ע"פ דברי המהר"ל (בגבורות ה' פמ"ו), שמה שאנו רואים התחדשות בהטבע בזמן האביב, סימן הוא שיש התחדשות הוה בכל העולמות (ע"ש שהארכנו בזה). ולכן י"ל שגם בשבועות כן הוא, שההתחדשות הבא ממחן תורתנו הוא התחדשות בכל הצריחה למטה וגם למעלה, וגם נשמות ישראל מתחדשו כנ"ל, ולכן הי' מביאים ביכורים בזמן הוה ברגש של שמחה והתחדשות כנ"ל⁸.

ויש לבאר הא דאיחא בגמ' הנ"ל שהיו קורין התוכחה בזמנים אלו משום "תכלה שנה וקללותיה", שקדי שנגיש את ההתחדשות של שנה הבאה, צריכים לסלק כל מיני הסתרים ויסורים, ונמשל לזה הוא מה שזורעים גרעין בתוך האדמה וזרע הגרעין נימוח ונחצטל לגמרי, ומכאן זה נומח אחרי כן. ולכן כדי שיבא ההתחדשות של שנה החדשה לידי גילוי, צריכים לבטל לגמרי כל ההתישנות וכל החסרונות של שנה שעברה, ולזה קוראים בפרשת התוכחה בקוף השנה לעורר זה שתכלה שנה וקללותיה, שתכלה הסתם שגורם להקללה שבא, ושיהא הכל נימוח ונחצטל ע"י היסורים שעברו עלינו, ועי"ז ינמח ויתגלה ההתחדשות של שנה הבאה, כדי שמתל שנה וברכותיה.

17

"תחל שנה וברכותיה"

במס' מגילה (לא): תניא רשב"א אומר עזרא חיקן להם לישראל שיהיו קורים קללות שבחמור כהנים קודם עצרת ושבמשנה תורה קודם ר"ה, מ"ט אמר אבי ואיחיא ר"ל כדי שתכלה שנה וקללותיה, בשלמא שבמשנה תורה איכא וכו', אלא שבחמ"כ אטו עצרת ר"ה היא, אין עצרת נמי ר"ה היא דתקן בעצרת על פירות האילן, עכ"ל הגמ'.

הנה ר"ה הוא יום התחדשות הצריחה בכלל והאדם בפרט, כידוע שבחמ"ה נצרא האדם. וכן עצרת יום מתן תורתנו הוא יום התחדשות של כלל ישראל, שבשעה ששמעו הדברות יצתה נשמתן וקבלו חיות חדש ע"י התורה, כי "טל תורה מחייהו" (עי' שבת פח.).

וכל בעלי מומין נתרפאו (רש"י שמות כ - טו ממכילתא), וגם בכללות העולם הוא זמן של התחדשות, שכל הצריחה הי' תלוי ועומד עד יום ו'.

17